

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Yayın Geliş Tarihi / Received: 09.12.2024

Yayına Kabul Tarihi / Accepted: 20.03.2025

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi / To cite this article (Chicago, 17-A sürüm / Chicago, 17th A):

Balcı, Çağatay, “Terörle Mücadelede Dekapitasyonun İşlevsizliği ve Sonuçları: İran’da Cundullah Örneği”. *Uluslararası Suçlar ve Tarih / International Crimes and History* 26, (2025): 129-158.

TERÖRLE MÜCADELEDE DEKAPİTASYONUN İŞLEVSİZLİĞİ VE SONUÇLARI: İRAN’DA CUNDULLAH ÖRNEĞİ

Dr. Çağatay BALCI

Araştırmacı, İran Araştırmaları Merkezi
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6553-4888>
DOI: 10.54842/ustich.1598665

129

Öz: Dekapitasyon’un, analogik bir yaklaşımla, terörle mücadelenin strateji evreninde terör örgütlerinin varlıklarının, hareket ve eylem kapasitelerinin sonlandırılması veya sınırlandırılması yönelik hedefi karşılayabilecek en önemli strateji olarak konumlandırılmaktadır. Öyle ki bu strateji, çoğunlukla ülkesel ve örgütsel farklılıkların göz ardı edildiği, verili işlevsellik varsayımı ve atfıyla imgelenmektedir. Bu imgelemenin temelinde ise dekapitasyonun terörle mücadelenin kuram ve stratejik evrenine taşınması etkili olan analogik yöntem yer almaktadır. Dekapitasyon, analogik açıdan, terörle mücadelede terör örgütlerini hareketsiz kılma ve hayatlarını sonlandırma varsayımına dayanan bir strateji olarak ele alınması, dekapitasyonun başarısızlığına ve işlevsizliğine dair perspektif ve açıklamaların yetersiz kalmasına büyük ölçüde göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Terör örgütlerinin liderlerinin etkisiz hale getirilmesi durumunun, organizmanın baş bölümünün gövde kısmından ayrılması ile ilişkilendirilmesi, başarısızlık

ve işlevsizlik bağlamında söz konusu analogik varsayımın ve bakışın sınırlarına işaret etmektedir. Dekapitasyon stratejisinin başarısızlıkla sonuçlanması, ilgili devlet açısından bir malpraktis durumu yaratabilmektedir. Bu durum terörle mücadele bağlamında temel motivasyon ve hedef olan “tehdidin ortadan kaldırılması” arayışının aksine, tehdidin varlığını sürdürdüğü, dönüştüğü ya da büyüdüğü bir süreçle karşı karşıya kalınması sonucunu doğurabilmektedir. Bu durum İran’ın Cundullah örgütüne yönelik olarak uyguladığı dekapitasyon stratejisinde ve dekapitasyon sonrası süreçte kendisini göstermiş ve örneklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dekapitasyon, Strateji, İşlev, Başarısızlık, İran, Cundullah

THE DYSFUNCTIONALITY AND CONSEQUENCES OF DECAPITATION IN THE WAR ON TERROR: THE CASE OF JUNDULLAH IN IRAN

130

Abstract: *In an analogical approach, decapitation is positioned as the most important strategy in the strategy universe of counter-terrorism that can meet the objective of terminating or limiting the existence, movement and action capacities of terrorist organisations. In fact, this strategy is often imagined with the assumption and attribution of a given functionality where national and organisational differences are ignored. At the basis of this imagery is the analogical method that has been effective in bringing decapitation into the theoretical and strategic universe of counter-terrorism. The analogical treatment of decapitation as a strategy in the fight against terrorism based on the assumption of immobilising terrorist organisations and ending their lives leads to the inadequacy of perspectives and explanations on the failure and dysfunctionality of decapitation, which are largely ignored. The association of the neutralisation of the leaders of terrorist organisations with the separation of the head from the body of the organism points to the limits of this analogical assumption and perspective in the context of failure and dysfunction. The failure of the decapitation strategy may create a malpractice situation for the state concerned. This may result in a process in which the threat persists, transforms or grows, as*

**Terörle Mücadelede Dekapitasyonun İşlevsizliği ve Sonuçları:
İran’da Cundullah Örneği**

opposed to the main motivation and goal of ‘eliminating the threat’ in the context of counter-terrorism. This situation has been exemplified in Iran’s decapitation strategy against the Jundullah organisation and in the post-decapitation process.

Key Words: *Decapitation, Strategy, Function, Failure, Iran, Jundullah*

Giriş

Terörle mücadele, bir olgu olarak doğasında farklı arayış ve yaklaşımları barındırmaktadır. Bu noktada, ontolojik açıdan ele alındığında terörle mücadele, terörizm tehdidinin ortadan kaldırılması; terör örgütlerinin örgütsel kapasitelerinin bertaraf edilmesi, etkisiz kınılması ve varlıklarının ortadan kaldırılmasını nihai hedef ve gereklilik olarak kodlayan bir paradigma düzleminde bir zemine oturmaktadır. Bu paradigma düzlemi, terörle mücadelenin ana ve nihai amaçlarını düzenleyip belirlerken, bu amaçlarına erişim bağlamında esas alınacak olan yaklaşımların ise farklılaşmasına ve değişkenlik göstermesine de elverişli bir çerçeve yaratmaktadır. Bu bağlamda, terörle mücadelede, bu süreci nihai safhaya taşıyacağı kabul edilen pek çok farklı yaklaşım ve strateji esas alınmakta ve uygulanmaktadır.

Terörle mücadeleyi nihai safhasına ve başarıya ulaştırma bağlamında esas alınan yaklaşım ve stratejiler arasında dekapitasyon stratejisi önemli ve istisnai bir yere sahiptir. Bu stratejiyi, diğer stratejilerden farklılaştıran ve ayıran en önemli husus, dekapitasyonun, terörle mücadeleyi nihai safhaya asgari maliyet ve çaba ile en kısa süre içinde ulaştırabilecek bir strateji olarak konumlandırılmasıdır. Terör örgütlerinin liderlerini veya lider kadrolarını etkisiz hale getirmeyi önceleyen ve esas alan dekapitasyon stratejisi, terör örgütlerini gerçek zamanlı ve ani biçimde hareketsiz bırakabilecek ve varlıklarını sonlandırabilecek bir strateji olarak görülmektedir. Bu bağlamda, dekapitasyon stratejisi, farklı coğrafyalarda, farklı devletler tarafından farklı terör örgütlerinin hareket kapasitelerini ve varlıklarını sonlandırmak amacıyla uygulanagelmektedir.

Buna karşın, her bir stratejik yaklaşımda geçerli olduğu gibi, dekapitasyon stratejisinin de işlevselliği ve başarısı belirli koşullar ekseninde mümkün olabilmektedir. Bu koşullara uygun ve uyumlu biçimde gerçekleştirilen dekapitasyon uygulamaları başarılı sonuçlar üretebilirken, bu koşullarla çelişkili ve uyumsuz uygulamalar ise karışık sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu durum, dekapitasyonun işlevsiz ve başarısız kalmasına; terörle mücadelenin nihai safhasına ulaşması yerine mevcut tehdidin yoğunlaşması, çeşitlenmesi veya

dönüşüme uğraması gibi olumsuzluklara yol açabilmektedir. Bu çalışmada, dekapitasyon stratejisinin işlevsiz ve başarısız olmasına yol açan faktörler açıklanmaya çalışılmış, bu çerçevede İran'ın Cundullah örgütüne yönelik dekapitasyon uygulaması ve bunun sonuçları örnek vaka olarak incelenmiştir. Çalışmada, 1) dekapitasyon stratejisinin işlev koşulları nelerdir?, 2) dekapitasyon stratejisinin işlevsizliği hangi sonuçları ortaya çıkarmaktadır?, 3) İran'ın Cundullah örgütüne yönelik dekapitasyon stratejisinin sonuçları nelerdir? şeklindeki araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Bu bağlamda, ilk olarak, terörle mücadelede dekapitasyon stratejisinin semantik temeli açıklanmaya çalışılmış, ardından dekapitasyon stratejisine ilişkin ilgili literatür düzleminde kuramsal çerçeve oluşturulmuş ve son olarak İran'ın Cundullah örgütüne yönelik dekapitasyon stratejisi örneği, açık kaynak verileri aracılığıyla incelenmiş ve sonuçlar ortaya konmuştur.

1. Dekapitasyon: Analojiden Stratejiye

133

Terörle mücadele, bir olgu olarak, stratejik arayışlar bağlamında son derece geniş bir evrene sahiptir. Bu evren içerisinde yer alan farklı öğeler motivasyonel açıdan ortak bir paydada buluşmaktadır. Söz konusu ortak payda terörle mücadelede stratejik düzey sonuçlar ve kazanımlar elde etmek; terör örgütlerinin varlıklarının, hareket ve eylem kapasitelerinin sonlandırılması veya sınırlandırılması temelinde şekillenmektedir. Bu noktada bazı istisnai stratejiler gerek asli gerekse tamamlayıcı bir işlev atfı ve motivasyon doğrultusunda söz konusu ortak paydayı doğrudan yansıtmaktadır. Terörle mücadelede strateji evreninde terör örgütlerinin varlıklarının, hareket ve eylem kapasitelerinin sonlandırılması veya sınırlandırılması adına farklı yönelimler söz konusu olsa da belirli stratejiler bu motivasyonların ve hedeflerin tümünü yansıtacak biçimde konumlanmaktadır. Dekapitasyon bu stratejilerin başında gelmektedir.

Dekapitasyon, analogik bir yaklaşımla, terörle mücadelenin strateji evreninde terör örgütlerinin varlıklarının, hareket ve eylem kapasitelerinin sonlandırılması veya sınırlandırılması yönelik hedefi karşılayabilecek en önemli strateji olarak konumlandırılmaktadır.

Öyle ki bu strateji, çoğunlukla ülkesel ve örgütsel farklılıkların göz ardı edildiği, verili işlevsellik varsayımı ve atfıyla imgelemektedir. Bu imgelemenin temelinde ise dekapitasyonun terörle mücadelenin kuram ve stratejik evrenine taşınması etkili olan analogik yöntem yer almaktadır. Anatomide ve tıbbi terminolojide organizmanın baş bölümünün vücudun diğer kısımlarından ayrılmasını ifade eden dekapitasyon bu açıdan metaforik bir yaklaşımı simgelemektedir. Bir organizma açısından, baş bölümünün organizma açısından sahip olduğu önem, nitelik ve işlevler bu bağlamda terör örgütlerinin yapısal karakteristiklerine atfedilmektedir. Buna göre organizmanın baş bölümü ile terör örgütlerinin liderleri ve lider kadroları metaforik düzeyde özdeşleştirilmektedir.

Terörle mücadele bağlamında bu özdeşlik dekapitasyonun bir strateji olarak benimsenmesi ve kullanılmasını beraberinde getirmektedir. Herhangi bir organizmanın baş bölümünün vücut bütünlüğünden ayrılması, organizmanın hayatının sonlanmasına sebep olmaktadır. Bu durum terör örgütlerine; liderlerine ve lider kadrolarına yönelik “baş bölümü” atfı doğrultusunda varsayımsal bir yönelimi ortaya çıkarmaktadır. Organizma analogisine paralel olarak terör örgütlerinin de liderlerinin ve lider kadrolarının etkisiz hale getirilmesi ve örgütle bağlarının kesilmesinin örgütün hayatını sonlandıracağına dair varsayım dekapitasyonun terörle mücadelede bir strateji olarak benimsenmesini sağlamaktadır. Dear’a göre dekapitasyon terör örgütünün “komuta-kontrol sistemini” hedef almaktadır. Bu açıklama, terör örgütlerinin liderleri lider kadrolarına atfedilen baş metaforu düzleminde örgütün karar alma yetisinin ortadan kaldırılması sürecini ifade etmektedir¹.

Buna göre baş bölümü, gözlerin ve kulakların da yer aldığı uzuv olması sebebiyle, başın ortadan kaldırıldığı bir durumda örgüt çevresini algılayabilme yetisini de kaybederek karar alma ve yön tayin etmekten uzaklaşmaktadır². Price’a göre bu durum 3 farklı şekilde kendisini gösterebilmektedir³. Bunlar aynı zamanda dekapitasyon stratejisinin

1 K. Patrick Dear. “Beheading the Hydra? Does Killing Terrorist or Insurgent Leaders Work?”, Defence Studies, 13, No.3, (2013):300.

2 Ibid., s.305.

3 Bryan C. Price. “Targeting Top Terrorists: How Leadership Decapitation Contributes to Counterterrorism”, International Security, 36, No.4, (2012):18.

yöntemsel evrenini oluşturmaktadır. Buna göre dekapitasyon liderin ve lider kadronun öldürülmesi, yakalanması ve ardından ölüm cezası ile cezalandırılması, son olarak ise yakalanarak cezaevinde tutulması şeklinde uygulanabilmektedir. Bu yöntemlerin her birinin terör örgütleri üzerinde farklı etkiler yarattığı savunulmakta ve her bir dekapitasyon yönteminin terör örgütlerini farklı bir kaotik sürece yönlendirdiği varsayılmaktadır. Örneğin, bir terör örgütü liderinin öldürülmesi ilgili örgüt üzerinde psikolojik bir yıkım ve kaotik bir bilişsel iklim yaratabilirken, örgüt liderinin yakalanması ve cezaevine gönderilmesi örgüt içinde ve toplumsal tabanda lidere yönelik güven, sempati ve itibarın sarsılmasına; liderin itirafları ve ifşaatları sonucunda örgüt yapısının darbe alması sebebiyet verebilmektedir. Ancak söz konusu varsayımlar dekapitasyonun işlevsel koşullarının açıklanmasıyla anlam kazanabilmektedir. Bu sebeple dekapitasyon stratejisinin işlevsel koşullarının ortaya konması gerekmektedir.

2. Dekapitasyonun İşlev Koşulları ve İşlevsizliğin Sonuçları

135

Dekapitasyon, terörle mücadele etki potansiyeli bağlamında verili bir karaktere sahip bir strateji olarak kabul edilmesine rağmen, bu stratejinin başarılı sonuçlar üretebilmesi adına bir takım işlevsel koşulların bulunduğu da savunulmaktadır⁴. Bu durum, dekapitasyonun etki ve sonuç potansiyeline ilişkin olarak yaklaşım farklılıklarını beraberinde getirmektedir⁵. Dear’a göre bu yaklaşımları nicelik ve nitelik odaklı yaklaşımlar olarak sınıflandırmak mümkündür⁶. Buna göre, nicelik odaklı yaklaşım, dekapitasyon stratejisinin uygulama örneklerine dair nicel verilerin esas alınması ve değerlendirilmesinden hareketle, kümülatif bir bakış açısıyla dekapitasyonun etki ve başarı potansiyelinin belirlenmesini incelemektedir. Nicelik odaklı yaklaşım dekapitasyon stratejisinin kaç farklı devlet tarafından, kaç farklı terör örgütüne karşı, kaç farklı şekilde uygulandığına yönelik verilerin elde

4 Karolina Libront. “Targeting Leaders: No Easy Short-cuts”, The Polish Quarterly of International Affairs, 22, No.1, (2013):44.

5 Daniel Milton, Bryan Price. “Too Central To Fail? Terror Networks and Leadership Decapitation”, International Interactions, 46, No.3, (2020): 315.

6 K. Patrick Dear. “Beheading the Hydra? Does Killing Terrorist or Insurgent Leaders Work?”, s.316.

edilmesinden hareketle, bu stratejinin hangi coğrafyalarda etkin ve başarılı sonuç ürettiğini ortaya koymaya yönelmektedir.

Buna karşın, nitelik odaklı yaklaşım ise dekapitasyon stratejisinin uygulama örneklerini nitel farklılıklar çerçevesinde değerlendirilmesini esas almaktadır. Buna göre dekapitasyon örnekleri bağlamında, bu stratejiyi uygulayan ülkenin özgün koşulları, ilgili terör örgütünün ideolojik ve yapısal özellikleri gibi bir dizi faktörün belirleyiciliğe sahip olduğuna dair ortaya konan bakış açısı bu yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Nitelik odaklı yaklaşım, söz konusu faktörlerin dekapitasyonun etki ve başarılı sonuç üretme potansiyelini savunmakta ve bu durumun belirli işlevsel koşullara işaret ettiğini iler sürmektedir. Bu yaklaşım, dekapitasyon stratejisinin işlevsel koşulları olarak tanımlanabilecek olan bu faktörlerin bir kombinasyon çerçevesinde bir araya geldiği koşullarda bu stratejinin başarılı sonuçlar üretebileceği, bu faktörler arasında uyumsuzluk ve çelişkinin mevcut olduğu durumlarda ise başarısızlık ve etkisizlikle karşı karşıya kalınacağı varsayımını ortaya koymaktadır. Jordan, bu bağlamda, dekapitasyonun bir terörle mücadele stratejisi olarak, başarılı ve etkili sonuçlar üretebilmesi noktasında belirleyiciliğe sahip olan 3 ana işlevsel koşul kümesinin mevcut olduğunu savunmakta ve bu faktörleri belirli kategoriler altında toplamaktadır⁷. Jordan, mücadele yürütülen ilgili terör örgütüne özgü belirli nitelik ve parametrelerin söz konusu faktör kümelerini meydana getirdiğini, aynı zamanda bunların dekapitasyonun başarısını etkilediğini ifade etmektedir. Bu bağlamda söz konusu faktör kümeleri 1) ideolojik karakter, 2) yapısal özellikler ve 3) toplumsal zemin ve destek biçiminde sıralanmaktadır⁸.

2.1. Dekapitasyonun İşlev Koşulları

Dekapitasyon stratejisinin etki ve başarısını belirleyen işlevsel koşul ve faktör kümeleri bağlamında ilk olarak ideoloji kümesi incelendiğinde, terör örgütlerinin sahip oldukları farklı ideolojik

7 Jenna Jordan. Leadership Decapitation: Strategic Targeting of Terrorist Organizations, Standford University Press, 2019, s.55.

8 Jordan, Jenna. “When Heads Roll: Assessing the Effectiveness of Leadership Decapitation”, Security Studies, 18, (2009):726.

motivasyonların dekapitasyon stratejisinin etki ve başarısını belirleyen temel parametrelerden bir tanesi olduğu tespit edilebilmektedir. İdeolojik motivasyonun türü, ilgili terör örgütünün dekapitasyona karşı direnç potansiyelini belirlemekte, bu durum ise doğrudan dekapitasyonun başarısına etki etmektedir. Bu bağlamda, dini ve etnik-ayrılıkçı motivasyona sahip terör örgütlerinin, aşırı sol veya aşırı sağ motivasyona sahip terör örgütlerine kıyasla dekapitasyona karşı daha dirençli oldukları pek çok araştırmanın ortak sonucu olarak kendisini göstermektedir. Yaoren, dini motivasyona sahip terör örgütlerinin, dekapitasyon uygulamalarının ardından eylemliliklerinde kısa süreli bir duraksama yaşandığını fakat bu sürecin ardından şiddet düzeyi daha yüksek bir eylemlilik gösterdiklerini saptamıştır⁹. Benzer biçimde Grabowski ise dini ve etnik-ayrılıkçı motivasyona sahip terör örgütlerinin dekapitasyona karşı direnç göstererek, örgütün karşı karşıya kaldığı kaotik süreci daha kısa sürede aşabildiklerini ortaya koymuştur¹⁰. Söz konusu araştırmalarda aşırı sol ve aşırı sağ motivasyona sahip terör örgütlerinin ise dekapitasyondan ciddi biçimde etkilendikleri; eylemlilik, hayatta kalma ve hareket kabiliyetlerinde varoluşsal yıkımla karşı karşıya kaldıkları yönünde sonuçlara da ulaşılmıştır.

Johnston, dini ve etnik-ayrılıkçı motivasyona sahip terör örgütlerinin, aşırı sol ve aşırı sağ motivasyona sahip terör örgütlerine kıyasla dekapitasyona karşı daha dirençli bir yapıya sahip olmalarının temelinde kimlik temellilik-ideoloji temellilik ayrımının ve farklılığının bulunduğunu savunmaktadır¹¹. Buna göre, dini ve etnik-ayrılıkçı motivasyona sahip terör örgütlerini kimlik temelli yapılar olarak tanımlayan Johnston, bu örgütlerin söz konusu motivasyonel temellerine bağlı olarak dekapitasyona karşı daha dirençli olduklarını savunmaktadır¹². Bu durumun temel sebebi olarak ise bu motivasyonel temele sahip olan örgütlerde liderin veya lider kadro kaybının dini veya etnik kimlik algısına ve bu doğrultuda geliştirilen ideolojik bağlılığa

9 Kenneth Y. Yaoren "Leadership Decapitation and the Impact on Terrorist Groups", Counter Terrorist Trends and Analyses, 11, No.3, (2019):9.

10 Wojciech Grabowski. "Targeting Terrorist Leaders: Limits and Opportunities", The Polish Quarterly of International Affairs, 22, No.1, (2013):30.

11 Patrick B. Johnston. "Does Decapitation Work? Assessing the Effectiveness of Leadership Targeting in Counterinsurgency Campaigns", International Security, 36, No.4, (2012): 56.

12 Ibid., s.62.

sınırlı düzeyde bir olumsuz etki üretmesi gösterilmektedir. Buna karşın, ideoloji temelli yapılar olarak çerçevelenen aşırı sol ve aşırı sağ ideolojik motivasyona sahip terör örgütleri ise ideolojinin, paradigmanın ve teorik yaklaşımların lider veya lider kadro ile özdeşleştirilmesi dolayısıyla dekapitasyona karşı daha zayıf bir konumda yer almaktadırlar. Bu noktada, dekapitasyonun işlevsel koşulları açısından ideolojik motivasyonun belirleyiciliği çerçevesinde, dekapitasyon stratejisinin aşırı sol ve aşırı sağ motivasyona sahip terör örgütlerine yönelik olarak daha başarılı sonuçlar ve etkiler ortaya çıkardığı, dini ve etnik-ayrılıkçı motivasyona sahip terör örgütleri bağlamında ise örgütsel direnç potansiyeli sebebiyle daha düşük bir işleve sahip olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

İkinci olarak, dekapitasyon, hedef alınan terör örgütünün yapısal nitelikleri bağlamında da belirli işlevsel koşullarla etkileşim içindedir. Bu çerçevede, ilgili terör örgütünün liderlik tipi ve liderin özellikleri, örgütün yaşam evresi, örgütsel yapıda merkezilikliğin ve hiyerarşinin ölçüsü, örgüt içinde alt grupların varlığı, örgütün demografik nitelikleri ve örgütün diğer örgütlerle ilişki durumu dekapitasyonun başarısına etki etmektedir¹³. İlk olarak, dekapitasyon doğrultusunda hedef alınan terör örgütünün liderlik tipi ekseninde ele alındığında, örgüt liderinin karizmatik bir figür; ideolojik-teorik ilham kaynağı ve taktik-stratejik öncü, “bilge ve kahraman” arketipleri ile algılandığı yapılarda dekapitasyon başarısız olmaktadır. Genellikle örgütlerin kurucuları niteliğine sahip olan bu figürlerin, örgüt mensupları ve örgütün toplumsal tabanı üzerinde tesis etmiş oldukları etki, bu kişilerin yakalanmaları veya öldürülmeleri halinde de sürdürülebilmekte; algılanan “karizma” kendisini yeniden üretebilmektedir¹⁴. Buna karşın, terör örgütü liderinin, ideolojik-teorik ilham kaynağı ve taktik-stratejik öncü yerine, “uygulayıcı ve yönetici” olarak algılandığı ve konumlandırıldığı yapılarda ise dekapitasyon başarılı sonuç ve etki üretebilmektedir. Bu yapılarda, “karizma” algısının yoksunluğu bağlılığın yeniden üretimini ortadan kaldırabilmekte ve bununla birlikte örgütsel hiyerarşideki en

13 Jenna Jordan. “Attacking the Leader, Missing the Mark: Why Terrorist Groups Survive Decapitation Strikes”, *International Security*, 38, No. 4, (2014): 15.

14 David C Hoffmann. “Quantifying and Qualifying Charisma: A Theoretical Framework for Measuring the Presence of Charismatic Authority in Terrorist Groups”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 38, N.9, (2015):723.

yüksek figürün kaybı hiyerarşik bir karmaşa ve kaosa yol açarak örgütü hareketsizliğe sevk edebilmektedir.

Bununla birlikte, ilgili terör örgütünün içinde bulunduğu yaşam evresi dekapitasyonun başarısını etkileyen bir diğer parametredir. Terör örgütlerinin, diğer örgütsel yapılar gibi kuruluş-büyüme-gelişme-olgunluk şeklinde belirli bir yaşam çizgisine sahip oldukları yönündeki varsayımdan hareketle, bu yapılara yönelik dekapitasyon uygulamalarının zamanlamasının da farklı etkiler yaratabileceği savunulmaktadır¹⁵. Buna göre, dekapitasyon, kuruluş evresini yaşayan terör örgütleri bağlamında azami bir işlevsellik ortaya çıkarırken, büyüme, gelişme ve olgunluk evresindeki terör örgütlerinde ise dekapitasyonun işlevsellik düzeyi ve potansiyeli azalmaktadır. Bu durumun nedensel arka planında, kuruluş evresinde bulunan terör örgütlerinin liderlerinin, örgüt üyeleri üzerinde henüz yeterli etki tesis edememesi, örgütün toplumsal tabanının henüz oluşmamış olması ve örgütün bütünsel biçimde yapılandırılmamış olması, büyüme, gelişme ve olgunluk evresindeki terör örgütlerinin ise bu nitelik ve gerekliliklere sahip olmaları yer almaktadır.

Diğer yandan, terör örgütlerinin örgütsel yapı karakteristikleri dekapitasyonun işlevselliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu parametre, örgütsel yapıda merkeziyetçilik düzeyini ve örgüt içinde alt grupların etki düzeyini kapsamaktadır¹⁶. Buna göre, merkeziyetçilik düzeyi düşük, daha esnek bir yapılanma biçimine sahip olan terör örgütleri dekapitasyona karşı daha dirençlidir. Bu durumun nedeni, söz konusu yapıya sahip olan terör örgütlerinde, örgütün esas aldığı ideolojik-teorik paradigma içerisinde farklı yönelim ve yaklaşımlar gösteren farklı otonom alt grupların ve bu alt grupların başında örgütsel lider adayı olabilecek olan grup liderlerinin varlık göstermesinin mümkün olmasıdır. Bu yapısal nitelik, ilgili terör örgütünün lider kaybı yaşamasının ardından otonom alt grupların liderlerinin örgüt liderliğini üstlenebilmesi ve otonom grupların kendi varlıklarını koruyarak sürdürebilmelerine imkan vermektedir. Bu durum söz konusu örgütleri

15 Audrey Kurth Cronin. *How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns*, Princeton University Press, 2009, s.77.

16 *Ibid.*, s.80.

dekapitasyona karşı daha dirençli hale getirmektedir. Buna karşın, merkezîyetçilik düzeyi yüksek bir yapıya sahip olan terör örgütlerinde ise lider kaybı örgüt açısından kaotik bir sürece yol açmakta ve bu süreç örgütün hareketsizliği veya varlığını sonlandırmasıyla nihai aşamaya ulaşabilmektedir. Bu durumla ilişkili olarak, örgütsel yapıda kendisini gösteren demografik nitelikler de bu noktada etkili olabilmektedir. Örgütsel yapının ve örgütsel alt grupların, benzer demografik özelliklere sahip bireylerden oluşması; militanların büyük ölçüde belirli bir ortak sosyal kimliğe sahip olmaları (etnisite, aşiret veya klan, bölge-yerel kimlik vb.) örgütü dekapitasyona karşı daha dirençli hale getirmektedir¹⁷. Buna karşın, heterojen bir demografik karaktere sahip olan terör örgütlerinde ise dekapitasyon daha işlevsel olabilmektedir. Bununla birlikte, terör örgütünün, diğer terör örgütleri ile ittifak ve iş birliği ilişkisine sahip olması, örgütü ve örgütsel yapıyı dekapitasyona karşı daha dirençli hale getirmektedir. Bu süreçlerde özellikle örgütsel yapı içinde yer alan alt grupların diğer örgütlerle temasları ve ilişkisi, terör örgütünün lojistik, finanslar ve moral destek bulmasına ve bu yolla varlığını kaotik süreçlere karşı koruyabilmesini sağlayabilmektedir.

Son olarak ilgili terör örgütünün sahip olduğu veya etkilediği toplumsal tabanın özellikleri ve bu toplumsal tabanın örgüte yönelik destek biçimi dekapitasyonun başarısını belirleyen faktörler arasında yer almaktadır¹⁸. Bu çerçevede terör örgütünün toplumsal tabanının niteliği ve karakteri öncelikli belirleyicilik taşımaktadır. Terör örgütleri, etnisite, aşiret veya klan, bölge-yerel kimlik vb. kimlik türleri temelinde örgütlenmiş bir sosyal yapıyı yansıtan bir toplumsal tabana sahip olmaları halinde dekapitasyona karşı daha dirençli bir konumda bulunabilmektedirler. Bu durum, ilgili sosyal yapıların, söz konusu terör örgütünü “sosyal bir gerçeklik” ve “toplumsal bir bileşen” olarak algılaması sebebiyle ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte, dekapitasyona hedef olan terör örgütü liderinin, ilgili toplumsal taban tarafından “lider” olarak algılanması ve “şehadet” miti, terör örgütünün dekapitasyonun ardından da toplumsal tabandan destek almaya devam etmesini sağlayabilmektedir. Bu tip

17 Max Abrahams, Jochen Mierau. “Leadership Matters: The Effects of Targeted Killings on Militant Group Tactics”, *Terrorism and Political Violence*, 29, (2017): 842.

18 Lisa Langdon, Alexander J. Sarapu and Matthew Wells. “Targeting The Leadership of Terrorist And Insurgent Movements: Historical Lessons For Contemporary Policy Makers”, *Journal of Public and International Affairs*, 15, (2004): 67.

sosyal yapıları örgütsel taban haline getiren terör örgütleri, daha aktif (gizlenme ve barınma, istihbarat, milis yapı oluşturma vb.) bir halk desteği elde edebilirken, şehirleşme ve uluslaşma düzeyi daha yüksek olan sosyal yapılar ise terör örgütlerine daha pasif (siyasi destek, sempatisanlık, finansal destek vb.) destek sunabilmektedir. Bununla birlikte, toplumsal tabanı, şehirleşme ve uluslaşma düzeyi daha yüksek olan sosyal yapılardan oluşan terör örgütleri ise dekapitasyona karşı daha zayıf bir konumda yer almaktadırlar. Bununla birlikte, sosyal yapı ve toplumsal tabanın niteliğinden bağımsız olarak, toplumsal taban tarafından algılanan sorun ve hoşnutsuzlukların, göreceli veya reel olarak varlığını sürdürmesi, terör örgütlerinin anlatılarını yeniden üretmesine olanak sağlamakta; bu durum ise dekapitasyonun başarı potansiyelini azaltmaktadır. Söz konusu sorun ve hoşnutsuzlukların, göreceli yoksunluk bağlamında veya reel olarak giderilmediği süreçlerde terör örgütleri halk desteği sağlamaya devam etmektedirler.

Dekapitasyon stratejisinin işlevselliğini belirleyen söz konusu koşullar ve faktörler, bir kombinasyon veya matris çerçevesinde fiili etki yaratmaktadır. Bu durum her bir dekapitasyon örneğinin tikel ve kendine özgü koşulları doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu noktada, örneğin, dini motivasyona sahip, kuruluş evresinde olan, esnek bir örgütsel yapıyı benimseyen, pasif halk desteği alan A terör örgütüne yönelik dekapitasyon uygulaması ile etnik ayrılıkçı motivasyona sahip, olgunluk evresinde bulunan, karizmatik bir lidere sahip olan, merkeziyetçi örgütsel yapıyı benimseyen, aktif halk desteği alan B terör örgütüne yönelik dekapitasyon farklı sonuçlar üretebilmektedir. Bu durum dekapitasyon stratejisinin başarısız olduğu ve işlevsiz kaldığı koşullar bağlamında da geçerlilik göstermektedir.

2.2.Dekapitasyon Stratejisinin Başarısızlığı ve Sonuçları

Dekapitasyon, analogik açıdan, terörle mücadelede terör örgütlerini hareketsiz kılma ve hayatlarını sonlandırma varsayımına dayanan bir strateji olarak ele alınması, dekapitasyonun başarısızlığına ve işlevsizliğine dair perspektif ve açıklamaların yetersiz kalmasına büyük ölçüde göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Terör örgütlerinin

liderlerinin etkisiz hale getirilmesi durumunun, organizmanın baş bölümünün gövde kısmından ayrılması ile ilişkilendirilmesi, başarısızlık ve işlevsizlik bağlamında söz konusu analogik varsayımın ve bakışın sınırlarına işaret etmektedir. Biyolojik açıdan dekapitasyon, mutlak anlamda organizmanın yaşamsal faaliyetlerinin sonlanmasına yol açarken, terör örgütleri açısından ise lider kaybı, mutlak anlamda örgütsel varlığın sonlanması veya hareket kabiliyetinin ortadan kalkmasına sebebiyet vermeyebilmektedir. Bu sebeple, ilgili analogik bakış, dekapitasyonun etki ve başarı yönüne dair açıklayıcılık ortaya koymasına rağmen, etkisizlik ve başarısızlığa dair net bir perspektif sunmaktan uzak kalmaktadır.

Dekapitasyon stratejisinin başarısızlıkla sonuçlanması, ilgili devlet açısından bir malpraktis durumu yaratabilmektedir. Bu durum terörle mücadele bağlamında temel motivasyon ve hedef olan “tehdidin ortadan kaldırılması” arayışının aksine, tehdidin varlığını sürdürdüğü, dönüştüğü ya da büyüdüğü bir süreçle karşı karşıya kalınması sonucunu doğurabilmektedir¹⁹. Bu bağlamda, ilgili terör örgütünün lideri veya lider kadrosunun etkisiz hale getirilmesinin ardından, öngörülen örgütsel varlığın ve hareket kabiliyetinin ortadan kalması sonuçları yerine ortaya çıkan tüm sonuçları başarısızlık olarak nitelendirmek mümkündür²⁰. Dekapitasyonun işlevsel koşulları çerçevesinde etkili olan faktör ve parametreler düzleminde, uygun kombinasyon ve matrisler dışında uygulanması sonucunda ortaya çıkan başarısızlıkların sonuçları ise birkaç farklı boyutta incelenebilmektedir.

Dekapitasyon uygulamalarının etkisiz kalmasının ardından ortaya çıkan başarısızlığın yarattığı sonuçların başında, dekapitasyona hedef olan terör örgütünde liderin veya lider kadronun kısa süre içerisinde yenilenmesi gelmektedir²¹. Bu süreç, ilgili terör örgütünün yapısal özelliklerine bağlı olarak, lider ve lider kadro kaybı halinde bu kişilerin yerine geçecek isimlerin önceden belirlenmesi ve tayin edilmesi, örgüt

19 Steven T. Zech. “Decapitation, Disruption, And Unintended Consequences in Counterterrorism: Lessons From Islamist Terror Networks in Spain”, *Defense & Security Analysis*, 32, No.2, (2016):186.

20 Michael Freeman. “A Theory of Terrorist Leadership”, *Terrorism and Political Violence*, 26, No.4, (2014):670.

21 Wojciech Grabowski. “Targeting Terrorist Leaders: Limits and Opportunities”, s.32.

içerisinde güçlü bir figürün inisiyatif alması veya örgüt içinde oluşacak olan bir konsensus sonucunda tamamlanabilmektedir. Bu durum aynı zamanda, örgütsel yapıda yer alan alt grupların veya kanatların rekabeti ve birbirlerine üstünlük sağlamaları neticesinde de kendisini gösterebilmektedir. Bu sürecin sonucunda ilgili terör örgütü varlığını ve hareket kabiliyetini koruyabilmekte; faaliyetlerine ve eylemlerine devam edebilmektedir. Bununla birlikte, dekapitasyon sonucunda liderini veya lider kadrosunu kaybeden terör örgütünün, söz konusu kayıpları “şehadet” miti ile özdeşleştirmesi bu doğrultuda intikam saldırılarına yönelmesi, şiddet düzeyini artırması ve halk desteğinin bu kayıp ve intikam propagandası dolayısıyla artması da, dekapitasyon öncesi duruma göre tehdidin artması veya varlığını aynı düzeyde koruması sonucunu doğurabilmektedir²². Bu sonuç, dekapitasyon stratejisinin işlevsiz kaldığına ve tehdidin ortadan kaldırılamadığına işaret etmektedir.

İkinci olarak, dekapitasyon uygulamasının ardından yaşanan başarısızlığın somutlaştığı bir diğer sonuç ise ilgili terör örgütünde yaşanan bölünmeler ve dönüşümlerdir²³. Dekapitasyon stratejisine hedef olarak liderini veya lider kadrosunu kaybeden terör örgütü, bu sürecin sonucunda örgütsel yapı ve koordinasyon açısından kaotik bir duruma sürüklenebilmektedir. Söz konusu kaotik durum örgüt içerisinde yönetsel mekanizmanın ve karar alma faaliyetlerinin paralize olmasını beraberinde getirmektedir. Bu durum örgüt içinde belirli alt grupların veya figürlerin inisiyatif sergileyerek, örgütün mevcut yapısını feshetmesi ve yeni bir örgütsel yapının ilan edilmesi veya örgüt içinde farklı alt grupların bu yolu izlemesiyle birlikte birden fazla yeni yapının tesis edilmesiyle sonuçlanabilmektedir. Bu tablo, dekapitasyona hedef olan terör örgütünün varlığının ve hareket kabiliyetinin ortadan kaldırılmasına yönelik bir sonuç üretmesi dolayısıyla başarılı bir sonuç olarak algılanabilecek olsa da nihai olarak tehdidin biçim değiştirmesi veya tehdidin bölünerek çoğalması koşullarıyla karşı karşıya kalınması dolayısıyla bir başarısızlık olarak konumlanmaktadır.

22 David C Hoffmann. “Quantifying and Qualifying Charisma...”, s.726.

23 Patrick B. Johnston. “Does Decapitation Work? Assessing the Effectiveness of Leadership Targeting...”, s.62.

Üçüncü olarak dekapitasyon, terör örgütlerinin hayatta kalma ve varlıklarını sürdürme güdülerini azami düzeye ulaştıran bir süreç olması dolayısıyla, bu güdü doğrultusunda örgütsel bağımsızlıktan vazgeçme davranışını da ortaya çıkarabilmektedir. Dekapitasyona maruz kalan terör örgütleri, varlığını mevcut; ciddi bir yıkımla karşı karşıya kalmış olan yapısıyla sürdüremeyeceği yönünde bir algıya sürüklenerek, hayatta kalma ve korunma adına, savunmacı bir refleks doğrultusunda diğer terör örgütleri ile angajmanlara ve ittifak ilişkisi geliştirmeye yönelebilmektedirler²⁴. Bu noktada, terör örgütleri, diğer terör örgütlerine yapısal olarak tamamen dahil olma, birleşme, ilgili terör örgütünün bileşeni haline gelme veya ilgili terör örgütüyle iş birliği bağlamında angajman geliştirme davranışları gösterebilmektedir. Bu durum, dekapitasyonun başarısızlıkla sonuçlandığına işaret etmekte; dekapitasyonla hedef alınan terör örgütünün, yapısal ve taktik hamlelerle varlığını korumaya devam ederek tehdidin sürekliliğinin önüne geçilemediğini göstermektedir.

Son olarak, dekapitasyona hedef olan terör örgütleri, yaşadıkları yapısal ve moral yıkım dolayısıyla bir yeniden inşa sürecine girebilmektedirler. Söz konusu süreç, fiziki veya yapısal olmanın ötesinde daha çok ideolojik-anlatısal bir düzlemde gerçekleşebilmektedir. Buna göre, liderini veya lider kadrosunu kaybeden terör örgütü, ideolojik yönelimini, anlatısını ve söylemlerini dönüştürebilmektedir²⁵. Bu süreçte, örgütsel anlatı genellikle daha radikal bir hal almaktadır. Bu durum ilgili terör örgütünü daha agresif bir yapı ve şiddet düzeyi daha yüksek eylemler yoluyla varlığını koruma güdüsünün bir yansıması olarak kendisini gösterebilmektedir. Diğer yandan, bu durumun aksine, dekapitasyona uğrayan terör örgütleri, varlığını koruma ve hayatta kalma adına, örgütsel anlatısını daha pasifist bir yaklaşımla revize edebilmekte; şiddeti ve radikal çizgiyi geri plana iten bir anlayışa da yönelebilmektedirler. Bu yaklaşım, ilgili terör örgütünün, dekapitasyonun ardından, terörle mücadele eden aktörün tehdit algısının yatışması ve odağının terör örgütünden uzaklaştırılması yoluyla örgütsel varlığın korunması arayışına dayanmaktadır.

24 Daniel Milton, Bryan Price. "Too Central To Fail?...", s.320.

25 K. Patrick Dear. "Beheading the Hydra? Does Killing Terrorist or Insurgent Leaders Work?", s.321.

3. İran Dekapitasyon: Cundullah Örneği

3.1. Cundullah Örgütü (2003-2010)

Cundullah örgütü, İran, ABD, Japonya ve Yeni Zelanda tarafından terör örgütü olarak kabul edilen, yapısal inşa süreci 2000'li yılların başına, ideolojik-anlatısal kökleri ise 1980'li yıllara dayanan bir örgüt olarak 2003 yılında kuruluşunu ilan etmiştir. Örgüt, ideolojik-anlatısal referanslarını, 1980'li yıllarda, İran'ın Sistan-Belucistan bölgesinde yaşayan Sünni Beluç halkının haklarının savunulması motivasyonu ile faaliyet gösteren Beluç Özerklik Hareketi (Baloch Autonomist Movement) yapılanmasından almıştır²⁶. Bu yapılanma, İran'da, Sünni Beluç halkının, etnik kimlik ve aynı zamanda mezhepsel kimliği dolayısıyla İran İslam Cumhuriyeti tarafından ayrımcılığa ve baskıya maruz kaldığı iddiasıyla, Sünni Beluç halkının özerk bir yönetime kavuşması hedefiyle silahlı mücadele yürütmüştür. 1980'li yıllar boyunca, yakın coğrafya olan Afganistan'da süren çatışmalar Beluç Özerklik Hareketini ciddi biçimde etkilemiş ve bu süreçte örgüt dini radikalizm ve etnik-ayrılıkçılık motivasyonunu sentezlemeye başlamıştır. Bunun sonucunda, İran'ın en az gelişmiş ve yoksul bölgesi olan Sistan-Belucistan bölgesi, İran'da etno-mezhepsel siyasi hareketlerin merkezi haline gelmeye başlamıştır.

Beluç Özerklik Hareketi, 1990'lı yılların ortalarına gelindiğinde, örgütsel faaliyetler bağlamında ivme kaybı yaşasa da, Sistan-Belucistan'da sosyo-politik ikliminin çerçevesini belirleyerek bir fenomen yaratmış, bu fenomen özellikle bölgedeki genç kuşaklar arasında ciddi bir etki oluşturmuştur. Sünni Beluç halkının karşı karşıya kaldığı siyasal, toplumsal ve ekonomik sorunlar; çevresel sorunlar, yoksulluk, etnik ayrımcılık, mezhepsel ayrımcılık gibi objektif koşullar, söz konusu sosyo-politik iklimin etkileriyle birleşerek genç kitlenin daha politize bir hale gelmesine sebep olmuştur²⁷. Bu sosyo-politik iklim ve politizasyon süreci, Sistan-Belucistan'da, Sünni Beluç halkının geleneksel toplum karakterine sahip; aşiret ve akrabalık bağları son derece güçlü bir

26 Stéphane A. Dudignon The Baluch, Sunnism and the State in Iran: From Tribal to Global, Oxford University Press, 2017, s.96.

27 Ibid., s.102.

toplumsal yapıya sahip olması dolayısıyla daha kısa bir sürede kitlesel bir boyuta evirebilmiştir. Bu durum ise Cundullah örgütünün kuruluş sürecine giden dönemi başlatmıştır.

2000 yılının başında Sistan-Belucistan'ın ileri gelen ailelerinden olan Rigi ailesine mensup kardeşler Abdulmelik Rigi, Abdülhamid Rigi ve Abdülgani Rigi'nin Zahidan kentinde öncelikle kendi aile ve aşiret çevreleri, daha sonra ise diğer aile ve aşiretler ile nihai olarak Sistan-Belucistan'ın diğer bölgelerinde başlattıkları propaganda ve örgütlenme faaliyetleri 2003 yılına kadar devam etmiştir. Bu süreçte lider olarak ön plana çıkan Abdülmelik Rigi, 1990'lı yılların sonunda itibaren, Afganistan ve Pakistan'da faaliyet gösteren radikal dini oluşumlardan edindiği ve Sünni Beluç halkının içinde bulunduğu koşullara uyarladığı doktrinleri kitlelere aktarmaya çalışmıştır. Söz konusu doktrin ve geliştirilen yaklaşıma göre Sünni Beluç halkı, İran'ı Şii mezhep kimliğini ve Fars etnik kimliğini merkeze alan paradigması dolayısıyla, ayrımcılığa, baskıya ve adaletsizliğe maruz kalmakta, Sistan-Belucistan'ı geri kalmışlığa ve yoksulluğa sürükleyen çevresel sorunlar bu ayrımcılık sebebiyle kasıtlı olarak ortadan kaldırılmamaktadır²⁸. Bu durum, özelde Sünni Beluç halkına, genel düzeyde ise İran'da yaşayan tüm Sünni topluluklara yönelik resmi politikaların özetini ifade etmektedir. Rigi'nin ortaya koyduğu bu anlatı 2003 yılına gelindiğinde inşa edilen yeni bir silahlı örgütün de örgütsel anlatısı haline gelmiştir. Bu yıl Abdülmelik Rigi öncülüğünde ilan edilen “İran Halk Direniş Hareketi” örgütü kendisini, Sünni Beluç halkı başta olmak üzere İran'da yaşayan tüm Sünni toplulukların temsilcisi, koruyucusu ve haklarının savunucusu olarak konumlandırmıştır. Bu örgüt kısa bir süre sonra bir jenerik isim olarak “Cundullah” (Allah'ın Askerleri) ismiyle anılmaya başlanmıştır²⁹.

2003 yılında ilan ettiği kuruluşunun ardından Cundullah, 2005 yılına kadar ciddi bir yapılanma ve örgütlenme süreci içine girmiştir. Bu süreçte örgüt silah kapasitesi, eleman kaynağı ve eylem kapasitesinin

28 Hoshang Noraiee. Religion, Politics And Ethnicity in Iran: Investigating The Case of The Sunni Deobandis, Europe Books, 2022, s.78.

29 “Jundallah: Iran's Sunni Rebels”, Al Jazeera, Erişim 20 Ekim 2024. <https://www.aljazeera.com/news/2010/6/20/jundallah-irans-sunni-rebels>

geliştirilmesi adına çaba harcamıştır. Bu dönemin ardından, 2005 yılı itibarıyla Cundullah şiddet eylemlerini başlatmıştır. Hücre tipi ve esnek bir örgütsel yapılanmaya sahip olan Cundullah, bu karakteristik niteliği sebebiyle, kısa zaman içerisinde Sistan-Belucistan’ın farklı bölgelerinde eylemler gerçekleştirebilecek bir kapasiteye ulaşmıştır. Bu noktada, örgütün yoğun bir halk desteği alması, örgütün faaliyet gösterdiği alanlarda geleneksel toplumsal yapının güçlü olması ve örgüt yapısı içerisinde aşiret ve akrabalık bağlarına dayanan alt grupların varlığı etkili olmuştur³⁰.

Cundullah’ın 2005 yılı sonrasında başlattığı eylem sürecinin karakteristiği incelendiğinde, eylem tipi, eylem sıklığı, eylem bölgeleri ve eylem hedefleri bağlamında ciddi bir çeşitlilik kendisini göstermektedir. Bu bağlamda ilk olarak eylem tipi boyutu ele alındığında, Cundullah’ın, silahlı örgütlerin kullandığı eylem tiplerinin büyük çoğunluğunu kullandığı görülebilmektedir. Buna göre Cundullah, bombalı eylem, silahlı saldırı, baskın ve pusu, kaçırma ve alıkoyma eylem tiplerinin tümünü uygulamıştır³¹. Cundullah’ın eylemleri sıklık ve tempo açısından ele alındığında ise yaklaşık 1 aylık periyotlar içerisinde, Sistan-Belucistan bölgesinin farklı bölgelerinde eylemler gerçekleştirdiği saptanabilmektedir. Söz konusu eylem bölgeleri ise Sistan-Belucistan’ın en önemli şehirleri olan Zahidan, Çabahar ve Saravan, Mirjave, Kaş, Zabul ve Rask şehirleridir³². Bu şehirler arasında, Zahidan ve Çabahar şehirleri dışında kalan şehirlerin İran-Afganistan ve İran-Pakistan sınır hattında yer almaları veya bu hatlara yakın bir konumda olmaları Cundullah açısından eylemsel bir avantaj olarak kullanılmıştır. Bu avantaj aynı zamanda örgütün sınır hattında gerçekleştirdiği ve gelir elde ettiği kaçakçılık faaliyetlerinde de görülmektedir. Bununla birlikte, İran ve Pakistan arasında yaşanan gerilimlerin de bu bağlamda Cundullah tarafından bir avantaja dönüştürüldüğü de önemli bir gerçekliktir. Bu noktada Cundullah’ın eylem bölgelerinin stratejik bir bakışla belirlendiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır.

30 Hoshang Noraiee. Religion, Politics And Ethnicity in Iran..., s.96.

31 “Jundallah”, Global Terrorism Database (GTD), 2024.

32 “Jundallah”, Global Terrorism Database (GTD), 2024.

Eylem hedefleri bağlamında analiz edildiğinde ise Cundullah'ın sivil ve resmi hedefler olmak üzere çok farklı unsurlara ve kurumlara yönelik eylemler gerçekleştirdiği görülebilmektedir. Buna göre, sivil hedefler olarak Şii inanç merkezleri; camiler ve türbeler ile bazı sivil yerleşimler ve kişiler ön plana çıkmaktadır. Söz konusu hedeflere yönelik eylemler büyük oranda bombalı eylemler ve silahlı saldırı-pusu biçiminde gerçekleştirilmiştir³³. Bu bağlamda, 2006 yılında Zabul'da gerçekleştirilen Tasuki saldırısını ve 2009 yılında Zahidan kentinde Şii camiine yönelik olarak gerçekleştirilen bombalı saldırıyı ve 2009 yılında Rask/Pişhin'de gerçekleştirilen ve Şii ve Sünni aşiret liderlerinin görüşmesini hedef alan intihar eylemini örnek olarak göstermek mümkündür. Diğer yandan, resmi hedefler bağlamında ise Cundullah, Sistan-Belucistan'da bulunan kamu kurumları, askeri karakollar, polis karakolları, sınır birlikleri ile Devrim Muhafızları Ordusu mensupları, polis güçleri, Besic güçleri ve sınır muhafızlarına yönelik olarak çok sayıda eylemler gerçekleştirmiştir³⁴. Bu eylemlerde, bombalı saldırı, silahlı saldırı-pusu, baskın ve kaçırma eylem türlerinin tümü kullanılmıştır.

Cundullah'ın 2005 yılından itibaren Sistan-Belucistan bölgesinde uyguladığı bu eylem stratejisi, örgütsel açıdan ciddi kazanımlar ortaya çıkarmakla birlikte İran'ın iç güvenlik ve terörle mücadele odağının da bu örgüt üzerinde yoğunlaşmasını beraberinde getirmiştir. Örgütün gerçekleştirdiği her bir eylem, İran'ın iç güvenlik adına geliştirdiği taktik, strateji ve uygulamaların da daha sert, yoğun ve radikal bir hal almaya başlamasına yol açmıştır. Bunun sonucunda, Cundullah üzerindeki baskılar 2010 yılı itibariyle artmaya başlamıştır. Bu süreç aynı yıl örgüt lideri Abdülmelik Rigi'nin İran tarafından yakalanması ve Rigi'nin kardeşleriyle birlikte idam cezasına çarptırılmasıyla birlikte sona ermiştir. Bu durum örgüt içinde çok ciddi bir etki yaratmış ve İran'ın uyguladığı bu dekapitasyon stratejisi sonrasında Sistan-Belucistan'daki siyasi hareket ve silahlı mücadele biçim değiştirmeye başlamıştır.

33 Chris Zambelis. "A New Phase of Resistance and Insurgency in Iranian Baluchistan", *Combating Terrorism Center Sentinel*, 2, No.7, (2009): 3.

34 Çağatay Balcı. "The Future of Ethno-Sectarian Extremism in Iran: Characteristics of the Post Jundallah Era", *ULISA-TAIPS*, ۲۰۲۴, ۱۸.

3.2. Dekapitasyon ve Dekapitasyon Sonrası Süreç

Cundullah örgütü açısından 2010 yılı önemli bir kırılma noktasını temsil etmektedir. Lider kadronun idam cezasıyla cezalandırılmasıyla yaşanan kayıp, idam infazı öncesinde örgütün lideri Abdülmelik Rigi’nin ABD’den destek gördüklerine dair ifadelerinin bulunduğu sorgu görüntülerinin yayınlanması ciddi bir sarsıntı yaratmıştır. Fakat, bu durumun örgüt içerisinde yarattığı etki ise kısa sürmüş ve örgüt içerisinde Rigi kardeşlerin yanı sıra önemli bir figür olan Hz. Muhammed Dair Beluç liderliğini ilan etmiş ve örgüt faaliyetlerine eylemlerine devam etmiştir. Bu süreçte Cundullah örgütünün eylemlerindeki şiddet düzeyinin artışı dikkat çekmiştir. Özellikle, 2010 yılı Temmuz ayından itibaren Zahidan kentinde bir Şii camiine yönelik olarak, Çabahar kentinde ise Şii matem törenine yönelik olarak gerçekleştirilen bombalı eylemlerde bu durum kendisini göstermiştir. Rigi kardeşlerin intikamı söylemi ile gerçekleştirilen bu eylemler büyük bir etki yaratmıştır.

Buna karşın 2011 yılına gelindiğinde Cundullah’ın örgütsel yapısı içerisinde azami noktaya yükselen ihtilaflar örgütsel bölünmeyi beraberinde getirmiştir. Bu süreçte örgütsel yapıda yer alan farklı alt grupların ve söz konusu alt grupların liderlerinin girişimleri sonucunda 2012 yılından itibaren Cundullah örgütü bölünme yaşamaya başlamıştır³⁵. Bu süreçte, 2012 yılında Hişam Azizi liderliğinde “Hareket Ensar İran” örgütünün kuruluşu ilan edilmiştir. Bununla birlikte aynı yıl içerisinde Selahaddin Faruki liderliğinde bir grup ise “Ceyşül Adl” örgütünün kuruluşunu ilan etmiştir. Bunun ardından, kısa bir süre sonra, Hareket Ensar İran örgütü, Afganistan ve Pakistan’da faaliyet gösteren Hizbul Furkan örgütüyle birleşme kararı aldığını duyurarak Ensar El Furkan örgütünün kurulduğunu açıklamıştır. Bu süreç, İran’ın Sistan-Belucistan bölgesinde Cundullah sonrasında 2 farklı örgütün ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır.

Cundullah’ın bölünmesinin ardından ortaya çıkan söz konusu iki örgüt, Cundullah’ın bir siyasal hareket olarak mirasını üstlenme ve İran Sünnilerinin ve Sünni Beluç halkının tek temsilcisi olma

35 Naser Dashti. The Baloch Conflict with Iran and Pakistan: Aspects of a National Liberation Struggle, Trafford Publishing, 2017, s.264.

iddiasıyla hareket etmişlerdir³⁶. Bu bağlamda, Ensar El Furkan ve Ceyşül Adl, Cundullah'a kıyasla şiddet eylemlerinin düzeyini ve sıklığını artırmaya yönelmişlerdir. Bu durum söz konusu iki örgütün, geçmişte Cundullah'ın faaliyet gösterdiği ve eylemler gerçekleştirdiği bölgelerde etkinlik ve hakimiyet tesis etme arayışına girmesine de neden olmuştur. Bu çerçevede ele alındığında, Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl'in eylem tipolojisi ile Cundullah'ın eylem tipolojisinin bölgeler ve eylem biçimi bakımından paralellik gösterdiği, eylem sıklığı ve eylem hedefi bağlamında ise nispi bir farklılaşmanın söz konusu olduğu görülebilmektedir. Zira söz konusu iki örgütün eylemleri incelendiğinde, bu eylemlerin büyük çoğunluğunun Zahidan, Çabahar, Saravan, Mirjave, Rask, Zabul bölgelerinde gerçekleştirildiği, bombalı eylemler, silahlı saldırı, pusu-baskın ve kaçırma eylem türlerinin kullanıldığı, fakat Cundullah'tan farklı olarak sivillere, sivil yerleşimlere veya ibadethanelere yönelik eylemlerin asgari düzeyde olduğu saptanmaktadır³⁷.

Cundullah sonrası sürecin temel dinamikleri bir yandan Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl arasındaki örgütsel rekabet ekseninde biçimlenirken, diğer yandan bölgesel ve jeopolitik gelişmeler de Sistan-Belucistan'daki siyasal şiddet sürecini doğrudan etkilemiştir. Bu bağlamda en etkili ve belirleyici süreç Suriye krizi olmuştur³⁸. Suriye krizi, 2012 yılından itibaren, İran'ın bölgesel imajını büyük ölçüde dönüştürdüğü gibi aynı zamanda ülke içinde Sünni Beluç siyasi hareketi perspektifinden algılanan imajı da etkilemiştir³⁹. İran'ın, Suriye krizinin ilk evrelerinden itibaren Suriye rejiminden yana bir pozisyon alması; Suriye rejimine yönelik olarak sunulan siyasi ve askeri destek, İran içinde Sünni Beluç halkı ve siyasi hareketleri açısından mevcut olan rahatsızlığı yoğunlaştırmıştır⁴⁰. Sistan-Belucistan bölgesinin geçmişten bu yana içinde bulunduğu az gelişmişlik, yoksulluk ve çevresel sorunlar dolayısıyla karşı karşıya kaldığı düşük yaşam koşullarının ortadan

36 Ibid., s.270.

37 "Jaish al Adl", Global Terrorism Database (GTD), 2024.

38 Stéphane A. Dudignon The Baluch, Sunnism and the State..., s.164.

39 Chris Zambelis. "The Evolution of the Ethnic Baluch Insurgency in Iran", Combating Terrorism Center Sentinel, 7, No.3, (2014): 18.

40 Robert Czulda. "Terrorism and Jihadism in the Islamic Republic of Iran", Przegląd Strategiczny, 12, No.15, (2022):96.

kaldırılması ve bu koşulların iyileştirilmesi adına ciddi toplumsal beklentiler mevcutken, İran’ın, finansal kaynaklarını Suriye rejimini destekleme ve milis grupların konsolidasyonu amacıyla kullanması yoğunlaşan bu toplumsal hoşnutsuzluğun en önemli sebeplerinden bir tanesi olmuştur.

Diğer yandan, İran’ın yoğun askeri destek sunduğu Suriye rejiminin, ülkedeki muhalif kesimlere ve özellikle Sünni topluluklara yönelik olarak uyguladığı baskı, şiddet ve katliamlarda bu süreçte Sünni Beluç halkının tutum ve reflekslerini önemli ölçüde etkilemiştir. Söz konusu uygulamalar, İran’ın “Sünni toplulukların baskılanmasında ana aktör” imajı çerçevesinde konumlandırılmasına yol açmış ve bu durum ciddi bir tepkisel tutumunu beraberinde getirmiştir⁴¹. Buna ek olarak, Suriye ve Irak’ta terör örgütlerinin de etkisiyle ortaya çıkan kaotik ortam ve mezhep çatışması iklimi sosyo-politik açıdan bu etkinin gücünü artırmıştır. Bunun sonucunda, gerek Sistan-Belucistan’da ortaya çıkan yeni tepkisel sosyo-politik tutum gerekse Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl’in örgütsel rekabeti bu sosyo-politik zemini örgütsel kazanım haline getirme hedefi, bu örgütlerin anlatı ve söylemlerinde de bir dönüşüm yaratmıştır. Buna göre, Suriye krizi öncesinde, Cundullah anlatısına referansla, İran’da Sünnilerin ve Sünni Beluç halkının karşı karşıya kaldığı eşitsizlik, adaletsizlik ve baskıların sona erdirilmesi, İran’da tüm etnisiteler ve inanç gruplarının özgürlüğü ve haklarına ulaşması adına mücadele etme paradigması büyük bir dönüşüme uğramıştır. Bunun yerine, Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl, İran’ı bölgesel ve küresel anlamda tüm Sünnilerin düşmanı olarak konumlandırmış, selefi anlayış doğrultusunda Şiiliğe ve Şiilere karşı köktenci bir karşıtlık ve düşmanlık tutum benimsemiş ve hedeflerini İran’da Şii siyasal otoriteyi ortadan kaldırarak Sünni akideye dayalı bir yönetim kurulması olarak belirlemişlerdir⁴². Bununla birlikte, söz konusu iki örgüt, kendilerini yalnızca İran’daki Sünni topluluklar ve Sünni Beluç

41 “Iran Sunni Baloch Insurgents: “Union With Hizbul-Furqan Strengthens Our Front Against Safavids”, EA Worldview, Erişim 10 Eylül 2024. <https://eaworldview.com/2013/12/iran-sunni-baloch-insurgents-union-hezb-ul-forqan-strengthens-front-safavids/>

42 “Iran Spotlight: Sunni Insurgents Jaish ul-Adl Warn Tehran To End “Crimes Against Oppressed Peoples Of Iran, Syria”, EA Worldview, Erişim 10 Eylül 2024. <https://eaworldview.com/2013/12/iran-spotlight-sunni-insurgents-jaish-ul-adl-warn-tehran-end-crimes-oppressed-peoples-iran-syria/>

halkı için mücadele eden aktörler olarak konumlandırmaktan çıkararak, Suriye ve Irak baştan olmak üzere, tüm Sünnilerin temsilcilerinden ve aynı zamanda saldırıya maruz kalan tüm Sünni toplulukların “intikam ve cezalandırma gücü” olarak tanımlamışlardır⁴³.

Elbette bu süreçte, Suriye ve Irak’ta faaliyet gösteren DEAŞ, El Kaide ve bu terör örgütleriyle bağlantılı yapıların da büyük bir etkisi söz konusu olmuştur. Ensar El Furkan ve Ceyşül Adl’in bu terör örgütleriyle teması; geliştirilen örgütsel ilişkinin gelişmesi, söz konusu iki örgütün anlatı ve söylemlerinin yeniden biçimlenmesinde rol oynamıştır. Bu bağlamda, Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl’in esas aldıkları anlatı ve söylemlerde, DEAŞ ve El Kaide terör örgütlerinin anlatı ve söylem izlerini gözlemlemek mümkündür. Buna karşın, söz konusu örgütsel ilişki yalnızca anlatı ve söylem paralelliği ve ortaklığı ile sınırlı kalmamıştır. 2015 yılından itibaren DEAŞ terör örgütünün İran içerisinde, DEAŞ/Horasan kolunun ise hem İran içerisinde hem de Afganistan ve Pakistan’da yapılanmaya başlaması, örgütsel ilişkilerin çok boyutlu olarak gelişmesini sağlamıştır. Buna göre Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl, DEAŞ ile iş birliği gerçekleştirerek silah ve eylem kapasitelerini geliştirme, barınma, eğitim, istihbarat, eleman temini ve finansman kapasitelerinin artırılması adına avantaj elde etmişlerdir⁴⁴.

Bu durum en somut şekilde kendisini 2018 ve 2019 yıllarında göstermeye başlamıştır. 2018 yılında, Ahvaz bölgesinde petrol hattına yönelik olarak gerçekleştirilen bombalı sabotaj eyleminde Ensar el Furkan ve DEAŞ iş birliği, yine 2018 yılında Çabahar limanında gerçekleştirilen intihar saldırısında Ensar el Furkan- DEAŞ ile Ceyşül Adl-DEAŞ iş birliği gündeme gelmiş, 2019’da Zahidan’da Devrim Muhafızları Ordusu personellerini taşıyan ve 30’dan fazla kişinin ölümüyle sonuçlanan bombalı saldırıda da Ceyşül Adl-DEAŞ iş birliği kendisini göstermiştir. Bununla birlikte, Ensar El Furkan ve Ceyşül Adl’in DEAŞ ve DEAŞ/Horasan ile gerçekleştirdiği iş birliği, yeni örgütsel stratejilerin uygulanabilmesi adına da önemli kazanımlar ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, geçmişten farklı olarak Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl, 2020

43 “Ansar al Furkan”, Global Terrorism Database (GTD), 2024.

44 Fatemeh Shayan. “A Critical Perspective on Terrorism: Case Study of Jundallah and Jeish ul-Adl in Iran”, Critical Studies on Terrorism, 13, No.3, (2020): 456.

yılından itibaren, Sistan-Belucistan bölgesinde ayaklanma stratejisi uygulamaya yönelmiştir. Bu durum, Sistan-Belucistan'da, Suriye krizi ile birlikte derinleşen sosyo-politik hoşnutsuzluklar ve Ensar el Furkan ile Ceyşül Adl'in DEAŞ ve DEAŞ/Horasan ile gerçekleştirdiği iş birliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, 2020 yılının ardından Sistan-Belucistan'ın farklı şehirlerinde, güvenlik ve kamu görevlilerinin daha fazla ve daha yoğun biçimde hedef alındığı eylemler, kamu binalarına yönelik saldırılar ve kitlesel hareketler sonucu kamu binalarının ele geçirildiği, İran açısından geçici otorite kayıplarının yaşandığı süreçler kendisini göstermiştir. Bu durum, Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl'in ulaştığı örgütsel potansiyeli ve kitlesel hareket yaratma kapasitelerini ortaya koymuştur.

Sonuç

Terörle mücadelede dekapitasyon stratejisinin işlevsizlik ve başarısızlık koşulları bağlamında ele alındığında, İran'ın Cundullah örgütüne yönelik olarak uyguladığı dekapitasyon stratejisi sonuçları itibariyle önemli bir örneklik oluşturmaktadır. Bu örnek, dekapitasyon stratejisinin neden işlevsiz kalabildiğine ve dekapitasyon çerçevesinde yaşanan başarısızlığın yarattığı olumsuz sonuçlara ilişkin açıklayıcı bulgular sunmaktadır. Bu bağlamda, İran'ın, Cundullah'a yönelik olarak uyguladığı dekapitasyon stratejisinin başarısız ve işlevsiz bir strateji olduğuna dair ilk somut gösterge, Cundullah'ın, lider kadro kaybının ardından eylemlerine, şiddet yoğunluğunu artırarak devam etmesi olmuştur. İkinci olarak, Cundullah'ın, 2012 yılından itibaren yaşadığı bölünme süreci de İran'ın dekapitasyon stratejisinin başarısızlığına yönelik bir göstergedir. Bu süreç, İran'ın, Cundullah tehdidini ortadan kaldırmak yerine, tehdidin bölündüğü ve çeşitlendiği bir ortamla karşı karşıya kalmasına yol açmıştır.

Diğer yandan, söz konusu bölünme sürecinin ardından ortaya çıkan Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl örgütlerinin, DEAŞ ve DEAŞ/Horasan terör örgütleriyle ilişki geliştirmesi ve örgütsel kapasitelerini güçlendirmeleri de İran'ın dekapitasyon stratejisinin başarısızlığına ve işlevsizliğine işaret etmektedir. Zira, söz konusu iki örgüt, 2012 yılından

itibaren, anlatisal ve örgütsel düzeyde DEAŞ ve DEAŞ/Horasan terör örgütleriyle iş birliği içine girerek, propaganda imkanlarının artırılması ve daha geniş kitlelere hitap etme, örgütsel yapılarını koruma, eylem imkanlarının geliştirilmesi, eleman temini, barınma imkanları gibi farklı boyutlarda önemli avantajlar sağlamışlardır. Bunun sonucunda İran, Cundullah'a kıyasla daha radikal ve köktenci bir anlatıya sahip olan, selefi cihat anlayışı ve ağına dahil olan, örgütsel kapasite bağlamında daha yüksek bir potansiyele sahip olan ve halk hareketleri yaratabilme imkanına ulaşan iki farklı örgüt tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Tüm bu sonuçlar, İran'ın Cundullah'a yönelik dekapitasyon stratejisinin başarısızlığını ve işlevsizliğini açıklamaktadır.

Bununla birlikte, İran'ın dekapitasyon stratejisi bağlamında yaşadığı başarısızlık, dekapitasyonun işlevsel koşulları çerçevesinde değerlendirildiğinde ise bu durumun nedensel arka planı anlaşılabilir. Bu bağlamda ilk olarak ideolojik boyutta değerlendirildiğinde, Cundullah'a yönelik dekapitasyon stratejisinin işlevsiz kalmasına yol açan faktörlerden bir tanesinin, örgütün etno-dini/etno-mezhepsel bir ideolojik karaktere sahip olması olduğunu ifade etmek mümkündür. Etnik-ayrılıkçı ve dini motivasyona sahip örgütlerin dekapitasyona karşı en dirençli yapılar oldukları yönündeki veriler açısından bu sonuç daha anlaşılır bir nitelik kazanmaktadır. İkinci olarak, Cundullah'ın, büyüme evresinden olgunluk yaşam evresine geçiş sürecinde bulunan bir örgüt olması da dekapitasyon stratejisini işlevsiz kılan bir diğer faktördür. 2000 yılının başında örgütlenme faaliyetlerine başlayan, 2003 yılında kuruluşunu ilan eden örgüt bu süreçte yapısal anlamda dekapitasyona dirençli bir karakter yaratmış; lider kadro kaybının ardından yeni bir figür örgüt liderliğini üstlenmiştir.

Üçüncü olarak, örgütsel yapı bağlamında değerlendirildiğinde, Cundullah'ın, merkeziyetçilikten uzak, otonom alt grupları bünyesinde barındıran bir yapıya sahip olması, dekapitasyona karşı direnç gösterebilmesini mümkün kılmıştır. Bu nitelik, Cundullah'ın, farklı alt gruplar aracılığıyla varlığını sürdürmesine, 2012 yılı sonrasında ise söz konusu alt grupların Cundullah yapısı içinden ayrılarak yeni örgütsel yapılar haline gelmesine imkân vermiştir. Bu durum Cundullah'ın,

anlatısının ve silahlı mücadele vizyonunun süreklilik ve devamlılık kazandığını ortaya koymuştur. Öte yandan, bu nitelikte ilişkili olarak, Cundullah’ın, aşiret ve akrabalık bağlarının güçlü olduğu Sünni Beluç toplumu içerisinde gelişen bir örgüt ve hareket olması, söz konusu toplumsal yapı karakteristiğinin örgüt içerisinde demografik anlamda karşılık bulması da bu örgütü dekapitasyona karşı dirençli hale getiren faktörlerden bir tanesi olmuştur. Son olarak, özellikle Suriye krizi ile birlikte İran’da yaşayan Sünni Beluç halkının İran yönetimine yönelik tepkiselliğinin Ensar el Furkan ve Ceyşül Adl’a yönelik halk desteğine dönüşmesi de İran’ın dekapitasyon stratejisinin başarısızlığı uğramasına neden olan bir diğer faktördür. Bu durum, jeopolitik gelişmelerin ve dış politika davranışlarının dekapitasyon stratejisinin başarısı üzerinde etkili bir faktör olduğunu ortaya koymuştur.

Kaynakça

Abrahams, Max, Mierau, Jochen. “Leadership Matters: The Effects of Targeted Killings on Militant Group Tactics”, *Terrorism and Political Violence*, 29, (2017): 830-851.

“Ansar al Furqan”, Global Terrorism Database (GTD), 2024.

Balci, Çağatay. “The Future of Ethno-Sectarian Extremism in Iran: Characteristics of the Post Jundallah Era”, *ULİSA-TAIPS*, 18, 2024.

Cronin, Audrey Kurth. *How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns*, Princeton University Press, 2009.

Czulda, Robert. “Terrorism and Jihadism in the Islamic Republic of Iran”, *Przegląd Strategiczny*, 12, No.15, (2022):89-104.

Dashti, Naser. *The Baloch Conflict with Iran and Pakistan: Aspects of a National Liberation Struggle*, Trafford Publishing, 2017.

Dear, K. Patrick. “Beheading the Hydra? Does Killing Terrorist or Insurgent Leaders Work?”, *Defence Studies*, 13, No.3, (2013):293-337.

Dudoignon, Stéphane A. *The Baluch, Sunnism and the State in Iran: From Tribal to Global*, Oxford University Press, 2017.

Freeman, Michael. “A Theory of Terrorist Leadership”, *Terrorism and Political Violence*, 26, No.4, (2014):666-687.

Grabowski, Wojciech. “Targeting Terrorist Leaders: Limits and Opportunities”, *The Polish Quarterly of International Affairs*, 22, No.1, (2013):28-33.

Hofmann, David C. “Quantifying and Qualifying Charisma: A Theoretical Framework for Measuring the Presence of Charismatic Authority in Terrorist Groups”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 38, N.9, (2015):710-733.

- Johnston, Patrick B. “Does Decapitation Work? Assessing the Effectiveness of Leadership Targeting in Counterinsurgency Campaigns”, *International Security*, 36, No.4, (2012): 47-79.
- Jordan, Jenna. “Attacking the Leader, Missing the Mark: Why Terrorist Groups Survive Decapitation Strikes”, *International Security*, 38, No. 4, (2014): 7-38.
- _____. “When Heads Roll: Assessing the Effectiveness of Leadership Decapitation”, *Security Studies*, 18, (2009):719–755.
- _____. *Leadership Decapitation: Strategic Targeting of Terrorist Organizations*, Stanford University Press, 2019.
- “Iran Spotlight: Sunni Insurgents Jaish ul-Adl Warn Tehran To End “Crimes Against Oppressed Peoples Of Iran, Syria”, EA Worldview, Erişim 10 Eylül 2024. <https://eaworldview.com/2013/12/iran-spotlight-sunni-insurgents-jaish-ul-adl-warn-tehran-end-crimes-oppressed-peoples-iran-syria/>
- “Iran Sunni Baloch Insurgents: “Union With Hizbul-Furqan Strengthens Our Front Against Safavids”, EA Worldview, Erişim 10 Eylül 2024. <https://eaworldview.com/2013/12/iran-sunni-baloch-insurgents-union-hezb-ul-forqan-strengthens-front-safavids/>
- “Jaish al Adl”, Global Terrorism Database (GTD), 2024.
- “Jundallah: Iran’s Sunni Rebels”, Al Jazeera, Erişim 20 Ekim 2024. <https://www.aljazeera.com/news/2010/6/20/jundallah-irans-sunni-rebels>
- “Jundallah”, Global Terrorism Database (GTD), 2024.
- Langdon, Lisa, Sarapu, Alexander J. And Wells, Matthew. “Targeting The Leadership of Terrorist And Insurgent Movements: Historical Lessons For Contemporary Policy Makers”, *Journal of Public and International Affairs*, 15, (2004): 59-78.

Libront, Karolina. "Targeting Leaders: No Easy Short-cuts", *The Polish Quarterly of International Affairs*, 22, No.1, (2013):41-48.

Milton, Daniel, Price, Bryan. "Too Central To Fail? Terror Networks and Leadership Decapitation", *International Interactions*, 46, No.3, (2020): 309-333.

Noraiee, Hoshang. *Religion, Politics And Ethnicity in Iran: Investigating The Case of The Sunni Deobandis*, Europe Books, 2022.

Price, Bryan C. "Targeting Top Terrorists: How Leadership Decapitation Contributes to Counterterrorism", *International Security*, 36, No.4, (2012):9-46.

Shayan, Fatemeh. "A Critical Perspective on Terrorism: Case Study of Jundallah and Jeish ul-Adl in Iran", *Critical Studies on Terrorism*, 13, No.3, (2020): 441-463.

Yaoren, Kenneth Y. "Leadership Decapitation and the Impact on Terrorist Groups", *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 11, No.3, (2019): 7-12.

Zambelis, Chris. "A New Phase of Resistance and Insurgency in Iranian Baluchistan", *Combating Terrorism Center Sentinel*, 2, No.7, (2009): 1-4.

_____. "The Evolution of the Ethnic Baluch Insurgency in Iran", *Combating Terrorism Center Sentinel*, 7, No.3, (2014): 17-20.

Zech, Steven T. "Decapitation, Disruption, And Unintended Consequences in Counterterrorism: Lessons From Islamist Terror Networks in Spain", *Defense & Security Analysis*, 32, No.2, (2016):177-191.